

Julkishallinnon uudet haasteet

Maankäytön ratkaisujen merkitys yhteiskunnan toiminnan järjestämisessä on kasvamassa – pystyykö julkishallinto vastaamaan haasteeseen?

MAANKÄYTTÖ ja yhdyskuntarakenne ja kunnan toiminta ovat ajankohtaisten ympäristöhaasteiden keskipisteessä. Miten osaaminen ja valtionhallinnon ohjaus tulisi järjestää siten, että kasviin haasteisiin voitaisiin vastata? Miten veronmaksajan kokonaisedun tulisi näkyä maankäytön arvokeskustelussa, tavoitteiden asettamisessa, toimijoiden vastuunjaossa sekä käytännön toiminnan ohjaamisessa ja järjestämisessä? Ongelma-alueita on paljon ja monella tasolla julkishallinnon toimintaa. Onko meillä tarpeeksi luovuutta ja ennakkoluulottomuutta sekä osaamista ratkaista näitä ongelmia? Paljon kysymyksiä, vähän valmiita vastauksia.

Mikä on veronmaksajan kokonaisuus – ja miten sitä toteutetaan?

Yksityiset organisaatiot keskittyvät ydintehtäviinsä. Eli tehtäviin, joissa osaaminen on kilpailukykyisintä ja tuloksentekomahdollisuudet arvioidaan parhaiksi. Riskejä ohjataan oman organisaation ulkopuolelle. Yksityisellä sektorilla on siirretty aikaa sitten verkostojen ja prosessien aikaan. Miten sitten julkishallinnossa? Voiko julkishallinnossa yksittäisen organisaation taloudellinen tulos olla päätavoitteena? Millä arvoilla, tavoitteilla ja organisaatorakenteella toimitaan? Ajaako valtionhallinto veronmaksajan kokonaisuutta? Kuka oikeasti määrittelee veronmaksajan edut? Poliittinen valmistelu ja päätöksenteko vaiko julkishallinnon virkakoneisto ja liikelaitokset? Kunnan liikelaitokset ja yritykset hyödyttävät suoraan kunnan talouden tasapainottamista. Valtionhallinnon organisaatioiden suppeat tulos- ja tavoitenäkökulmat eivät vastaa ainakaan kunnan näkökulmasta veronmaksajan kokonaisuutta. Mitä pitäisi sitten tehdä?

Kenen asiaa valtion maan omistajapolitiikalla ajetaan – yhteiskunnanko ja veronmaksajan?

Yhteiskunnan maankäytön kehittämiseen liittyen valtiovarainministeriö näyttää viimeaikaisilla toimillaan vahvistaneen tavoitteekseen maksimoida valtion maanomaisuudesta saatavat tulot. Lähes keinolla millä hyvänsä. Kaavoituksen tuoma lisäarvo halutaan leikata kunnilta valtiolle, pois alueelta ja kuntien palvelujen rahoituksesta. Perustelut ovat olleet moninaiset. Esimerkiksi valtion lisääntyneiden menojen kattamistarve kuten pankkikriisi tai valtakunnallisen liikenneinfrastruktuurin investointitarpeet. Maankäytön toteuttamisen ja palvelujen järjestämisen kustannukset ministeriö haluaa kuitenkin lisääntyvässä määrin ohjata kunnille. Kunnilta on edellytetty omaa lainarahoitusta valtion vastuulle kuuluviin liikenneinfrastruktuurin ratkaisuihin, jos halutaan asioiden etenevän. Liikenteen verotulot kuuluvat kuitenkin täysimääräisesti valtiolle. Linja näyttääkin selvältä: maankäytön tulot enenevässä määrin valtiolle ja menot kunnille. Onko tämä veronmaksajan kokonaisedun mukaista?

Mikä olisi yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta järkevä ministeriötason kokonaisuus maankäytön ohjaukseen?

Maa- ja metsätalousministeriö availi keskustelua ministeriöiden työnjaon tarkistamisesta aloitteellaan ympäristöministeriön liittämiseksi maa- ja metsätalousministeriöön. Ympäristöministeriön vastuulla on maankäyttöön liittyen kaavoituksen, maapolitiikan ja asumisen lakisääteinen välineistö sekä maankäytön ja ympäristöasioiden kokonaisohjaus. Maa- ja metsätalousministeriön rooli nykyisellään maankäytön ohjauksessa on substanssin osalta ohut ja tekninen: kiinteistömuodostuksen ohjaus ja yleispiirteisen maastoa kuvaavan

tiedon keruu. Olisiko tarkoituksenmukaisempaa kuitenkin koota maankäytön ohjaus nykyisen Ympäristöministeriön kokonaisuuden ympärille?

Kiinteistömuodostuksen osittamisrajoitusten purkamista ajetaan suppeasta rekisteriteknisestä näkökulmasta – mikä on yhteiskunnan kokonaisuus?

Ympäristöministeriö, Kuntaliitto ja peruskunnat katsovat osittamisrajoitukset keskeiseksi keinoksi vaikuttaa yhdyskuntarakenteen kehittämiseen ja maankäyttöön erityisesti kasvavien energia- ja ympäristöhaasteiden hallitsemiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö ja maanmittauslaitos ovat perustelleet esitystään kiinteistöjärjestelmään liittyvin rekisteriteknisin perustein. Maanmittauslaitoksen, valtion liikelaitoksen, tehtävänä on tehdä tulosta. Yhdyskuntarakenteen järjestelmällinen kehittäminen ja palvelujen kustannustehokkuus tai asemakaavoituksen toteutuminen eivät ole Maa- ja metsätalousministeriön eikä maanmittauslaitoksen intresseissä. Mikä on veronmaksajan ja yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta oikea tavoite? Olisiko Maa- ja metsätalousministeriö näillä referensseillä mahdollinen taho ohjaamaan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön kehittämistä? Vai olisiko se ns. pukki kaalimaan vartijana?

Tehdäänkö valtionhallinnossa päällekkäisiä maankäytön tietopalveluja?

Kuka ohjaa tietopalvelujen kehittämistä kokonaisuutena julkishallinnon näkökulmasta? Inspire-direktiivin toimeenpanon valmistelun yhteydessä tarvitaan selkeitä kokonaislinjauksia. Kuntien näkökulmasta on oleellista, että valtionhallinnon tietopalvelujen kehittäminen ei tarkoita moninkertaista tietojen toimittamisveloitetta. Olisiko tarpeen tarkistaa työjakoa, yhteistyömuotoja tai organisaatorakennetta akselilla Väestörekisterikeskus, Maanmittauslaitos ja Suomen Ympäristökeskus? Minkä ministeriön ohjauksessa? Pystytäänkö tiedon kokoaminen valtakunnankattaviksi palveluiksi järjestämään tehokkaasti sekä tietoa tuottavien kuntien että valtionhallinnon tietopalvelutoimijoiden näkökulmasta tehokkaasti ja toimivasti?

Kirjoittaja Matti Holopainen on maankäytön asiantuntija Suomen Kuntaliitossa. Sähköposti matti.holopainen@kuntaliitto.fi.